

Císařský vyslanec Josef Klement z Kounic na cestě po jižním Švédsku a východním pobřeží Dánska v létě roku 1776

Veronika Hřebíková

IMPERIAL ENVOY JOSEF KLEMENT OF KOUNICE ON A TOUR OF SOUTHERN SWEDEN AND THE EASTERN COAST OF DENMARK IN THE SUMMER OF 1776

This text focuses on a tour of southern Sweden undertaken by the imperial envoy Josef Klement of Kounice in the summer of 1776. The count was active in Sweden from 1775 to 1777. On the basis of a French-language travelogue, it is possible to compile the itinerary that took Kounic to, for example, Gothenburg, Landskrona, Karlskrona and, briefly, to Copenhagen, Denmark. During his travels, the count became familiar with the country and its system of government, as well as the state of its armed forces and fortifications, which he was then able to put to good use in performing his service.

KEYWORDS:

travelogue; Josef Klement of Kounice; Sweden; 18th century; diplomatic mission

Záměrem této studie je přiblížit cestu Josefa Klementa z Kounic, kterou podnikl v létě 1776 po jižním Švédsku. Hrabě byl mezi roky 1775–1777 císařským vyslancem na dvoře švédského krále Gustava III. Toto téma obsahuje několik oblastí bádání, jednou z nich jsou dějiny šlechty, jež jsou v současné době nejvíce prozkoumané pro 17. a první polovinu 18. století; doba vlády Marie Terezie a Josefa II. se velkému zájmu netěší.¹ Podobně je to i s císařskou diplomacií ve Švédsku v 18. věku.² V posledních několika letech se však raně novověká diplomacie stává oblíbeným předmětem zkoumání.³ V tomto historickém období nebylo obvyklé, aby se šlechtická rodina zaměřovala na diplomatickou službu, moravská větev Kouniců je v tomto případě výjimkou. Při studiu tohoto rodu je možné navázat na starší výzkumy, které svou

-
- 1 Šlechtickou společnost raného novověku přibližuje Petr MAŤA, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004; Ivo CERMAN, *Šlechtická kultura v 18. století: filozofové, mystici, politici*, Praha 2011.
 - 2 Rakousko-švédské diplomacii se v českém prostředí věnuje pouze Martin BAKEŠ. Martin BAKEŠ, *Diplomatem v půlnoční zemi. Zástupci Habsburků ve Švédském království mezi lety 1650–1730*, dizertační práce, Ústav historických věd FF UPCE, Pardubice 2018; TÝŽ, *Habsbursko-švédské diplomatické vztahy v období vlády Karla XI. (1672–1697)*, diplomová práce, Ústav historických věd FF UPCE, Pardubice 2014. A další studie z pera tohoto autora.
 - 3 Mezi základní zahraniční monografie k raně novověké diplomacii patří: William James ROOSEN, *The Age of Louis XIV. The Rise of Modern Diplomacy*, Cambridge 1976; Klaus MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden 1648–1740*, Bonn 1976. V českém prostředí je možné využít: Jiří KUBEŠ a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640–1740*, Praha 2018.

pozornost většinou zaměřovaly na státního kancléře Václava Antonína.⁴ Jeho potomci však stojí poněkud ve stínu svého slavného otce. Jedním z nich byl i Josef Klement, o němž budou pojednávat následující řádky. Jejich cílem je shrnout základní informace o tomto málo známém šlechtici, načrtnout kontext jeho diplomatické mise ve Švédském království, a především analyzovat jeho cestovní deník, který si vedl během poznávání jižní Skandinávie. Proto nás bude zajímat i kontext dějin cestování v raném novověku.

O cestování jako badatelské téma projeví čeští historikové zájem již před více jak 100 lety,⁵ ale až od osmdesátých let minulého století začalo vznikat mnoho historiografických prací s tímto zaměřením.⁶ V posledních dvaceti letech se jedná o dobře probádané téma. Historici se zaměřují na šlechtice od doby jejich dospívání — kdy jsou zpracovávány kavalírské cesty⁷ —, ale pozornost si udržují i starší příslušníci urozených rodů, a především jejich zachované cestovní deníky.⁸

Nejmladší syn státního kancléře Václava Antonína z Kounic — Josef Klement — se dosud nedočkal větší pozornosti historiků, proto je nutné využít archivní prameny, které jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně v rodinném archivu Kouniců. Následující text bude vycházet z francouzsky psaného cestovního deníku Josefa Klementa, který si vedl během cesty po jižní části Švédska v létě roku 1776.⁹ Severské království prozkoumával v době, kdy byl vyslán na stockholmský dvůr jako rakouský diplomat. Pro doplnění informací budou tedy využity i prameny nacházející se v Domácím, dvorském a státním archivu ve Vídni.¹⁰

4 Monografie zaměřená na Václava Antonína od Grete KLINGENSTEIN, *Der Aufstieg des Hauses Kaunitz. Studien zur Herkunft und Bildung des Staatskanzlers Wenzel Anton*, Göttingen 1975. O všech členech rodu v průběhu jednoho století podává informace František HRUBÝ, *Lev Vilém z Kounic, barokní kavalír*, ed. Libuše Urbánková-Hrubá, Brno 1987.

5 Jmenovat můžeme František TISCHER, *Heřman hrabě Černín z Chudenic*, Praha 1903. Dále Zdeněk KALISTA, *Mládí Humprechta Jana Černína z Chudenic. Zrození barokního kavalíra*, Praha 1932.

6 Jaroslav PÁNEK, *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551–1552*, Praha 1987. Objevuje se i zájem o každodennost na cestách: Milan HLAVAČKA, *Cestování v éře dostavníku. Všední den na středoevropských cestách*, Olomouc 1996.

7 Monografie přibližující kavalírské cesty: Jiří KUBEŠ, *Náročná dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*, Pelhřimov 2013. Dále Zdeněk HOJDA — Eva CHODĚJOVSKÁ (edd.), *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje I. Kavalírská cesta českého šlechtice do německých zemí, Itálie, Francie, Španělska a Portugalska*, Praha 2014.

8 Sborník pojednávající o cestovatelském tématu: Jiří KUBEŠ (ed.), *Šlechtic na cestách v 16.–18. století*, Pardubice 2007. Edice cestovního deníku na prahu 18. století: Kryštof Václav NOSTIC, *Deník z cesty do Nizozemí v roce 1705*, ed. Jiří Kubeš, Praha 2004.

9 MZA Brno, Rodinný archiv (dále RA) Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, deník z cesty J. K. z roku 1776.

10 Podstatné materiály jsou uloženy v Österreichisches Staatsarchiv (dále ÖStA) Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (dále HHStA), Staatenabteilungen (dále StA), Schweden, kart. 64 a 65.

KONTEXTY KOUNICOVY DIPLOMATICKÉ MISE

Josef Klement (1743–1785)¹¹ se stejně jako jeho otec vzdělával v Sasku, na univerzitách v Lipsku a Jeně v šedesátých letech. Po dosažení plnoletosti získal titul komorníka a později byl dvorským účetním radou. Během svého života se neoženil.¹² Na počátku sedmdesátých let vyrazil do Itálie na kavalírskou cestu.¹³ Zde se pravděpodobně setkal jak se svým starším bratrem Arnoštem Kryštofem, který byl tehdy rakouským vyslancem v Neapolsku,¹⁴ tak s arcivévodou Leopoldem Rakouským,¹⁵ jenž vládl Toskánsku. Hrabě poté, co dokončil vzdělání, stejně jako jeho předci a starší bratři, zastával diplomatické funkce v zahraničí.¹⁶ Jeho první zastávkou se mezi lety 1775–1777 stalo Švédské království,¹⁷ odtud byl poslán na dva roky do Ruska (kde se roku 1778 setkal se svým starším bratrem Františkem Václavem, který sem byl vyslán jako mimořádný vyslanec).¹⁸ Jeho poslední misí bylo Španělsko, kde strávil čtyři roky,¹⁹ ale kvůli svému podlomnému zdraví žádal o ukončení diplomatické služby. Když se vracel domů, zemřel na lodi 3. února 1785 ve 42 letech; pohřben je v barcelonské katedrále.²⁰

Moravský šlechtic nebyl jediný, kdo zatoužil po poznání jižní Skandinávie a zanechal po sobě zápisky z cest. Deník z diplomatické mise si například vedl i první císařův zástupce Raimundo Montecucoli,²¹ vyslaný po třicetileté válce do Švédska.²² Zachované jsou i poznámky Bulstroda Whitelocka, což byl Montecucoliho diplomatický sok, který zde zastupoval anglického krále.²³ Oba vyslanci v denících kromě diplomatických jednání zaznamenávali i průběh cesty. Pero císařského legačního

-
- 11 Constantin von WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt haben XI*, Wien 1864, s. 65.
 - 12 Franz Karl WIßGRILL, *Schauplatz des landsässigen Nieder-Österreichischen Adels vom Herren und Ritterstande von dem XI. Jahrhundert an, bis auf jetzige Zeiten, V*, Wien 1804, s. 42.
 - 13 I. CERMAN, *Šlechtická kultura*, s. 202.
 - 14 Otto Friedrich WINTER (ed.), *Repertorium der diplomatischen Vertreter aller Länder seit dem Westfälischen Frieden (1648), III. 1764–1815*, Graz — Köln 1965, s. 93.
 - 15 MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 4267, kart. 444, fol. 8–10, dopis Josefa Klementa otci z Florencie 7. 4. 1770.
 - 16 Srov. tabulky 1 a 2 v: Veronika HŘEBÍKOVÁ, *Cesta císařského vyslance Josefa Klementa z Kounic po jižním Švédsku a Dánsku v létě 1776*, bakalářská práce, Ústav historických věd FF UPCE, Pardubice 2019, s. 8 a 10.
 - 17 O. F. WINTER (ed.), *Repertorium III*, s. 92.
 - 18 Tamtéž, s. 88.
 - 19 Tamtéž, s. 94.
 - 20 C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon XI*, s. 65.
 - 21 M. BAKEŠ, *Diplomatem*, s. 41.
 - 22 Zápisky z cesty na sever v zimě 1653–1654 jsou dostupné v Alois VELTZÉ (ed.), *Ausgewählte Schriften des Raimund Fürsten Montecucoli III*, Wien 1900, s. 75–108.
 - 23 B. Whitelocke vedením deníku pravděpodobně pověřil člena své legace, protože zápisky jsou psané ve 3. osobě jednotného čísla. Srov. Henry REEVE, *A Journal of the Swedish Embassy in the Years 1653 and 1654, I–II*, London 1855.

kaplana Martina Gottseera zapisovalo informace o cestě z Vídně až do Stockholmu roku 1690.²⁴ Stejnou cestu absolvoval také jezuita Caspar Paschke o deset let později.²⁵ V průběhu druhé půle 18. století vydali tiskem své cestovní deníky dva anglicky píšící cestovatelé. Na konci šedesátých let projížděl jižním Švédskem Joseph Marshall²⁶ a na konci sedmdesátých a v polovině osmdesátých let se na sever Evropy dvakrát vypravil William Coxe.²⁷ Záznamy výše zmíněných mohou sloužit ke komparaci s cestou Josefa Klementa.

Pro dokreslení kontextu Kounicovy mise je nutné krátce charakterizovat vývoj diplomatických vztahů mezi rakouskými Habsburky a Švédským královstvím.²⁸ Martin Bakeš dovedl dějiny císařského zastoupení do konce dvacátých let 18. století a jako posledního tedy uvádí vyslance Burgharda Philippa von Fridag, který Skandinávii opustil roku 1728.²⁹ Tehdy zastupoval svého patrona u obou severských královských dvorů, působil tedy jak v Kodani, tak ve Stockholmu.³⁰ Tato skutečnost evokuje úpadek vlivu a postavení Švédska. Velká severní válka totiž zapříčinila změnu velmocenského postavení na Baltu. Od konce třicetileté války bylo zdejším hegemonem Švédsko, ale tuto pozici si od počátku 18. věku začalo uzurpovat Rusko.³¹ Stejně tak došlo k zásadním změnám v samotném severském království. Po smrti Karla XII., který vládl absolutisticky, se země stala stavovskou

24 Martin Gottseer byl jezuita z Dolních Rakous a do Švédska cestoval jako legační kaplan. Martin BAKEŠ, *Cestopis jezuitského legačního kaplana Martina Gottseera z Vídně do Stockholmu v roce 1690*, Sborník archivních prací 67, 2017, č. 1, s. 277–316.

25 Zdeněk HOJDA, *Dva jezuitské deníky z diplomatických misí. K úloze členů jezuitského řádu v mezinárodní diplomacii 17. století*, Folia Historica Bohemica 27, 2012, č. 2, s. 315–328.

26 J. Marshall byl anglický cestovatel, který se na cesty vydal především ze zvědavosti, a protože Skandinávii během své kavalírské cesty nenavštívil, rozhodl se vypravit právě tam. Již před začátkem cesty měl v úmyslu sepsat cestopis a následně ho vydat, což také učinil. Joseph MARSHALL, *Travels through Holland, Flanders, Germany, Denmark, Sweden, Lapland, Russia, the Ukraine, and Poland in the Years 1768, 1769, and 1770. In Which Is Particularly Minuted, the Present State of Those Countries, Respecting Their Agriculture, Population, Manufactures, Commerce, the Arts, and Useful Undertakings, I–III*, London 1772, zde I, s. 196.

27 W. Coxe (1747–1828) byl duchovním a historikem, který se na výpravu do Skandinávie vydal jako vychovatel mladých šlechticů. Více informací o něm Božena RADIMĚŘSKÁ, „*Východní Evropa*“ na mentální mapě anglicky píšícího cestovatele od 16.–18. stol., dizertační práce, Ústav světových dějin FF UK, Praha 2015, s. 29–30. Některá místa Coxe navštívil dvakrát, a to v krátkém časovém rozmezí pěti let (1779 a 1784). Obě cesty si pečlivě zaznamenával, a tak se i on po návratu o své poznatky podělil s širokou veřejností. William COXE, *Travels into Poland, Russia, Sweden, and Denmark, I–V*, London 1792.

28 Tímto tématem se ve své dizertační práci zabývá M. BAKEŠ, *Diplomatem*. Dále je možné využít monografii od J. KUBEŠ a kol., *V zastoupení císaře*.

29 M. BAKEŠ, *Diplomatem*, s. 61; J. KUBEŠ a kol., *V zastoupení císaře*, s. 279.

30 Tamtéž, s. 386; K. MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 71.

31 Jiří ŠTĚPÁN, *Švédsko*, Praha 2010, s. 67.

monarchií.³² Toto uspořádání trvalo mezi lety 1719–1772 a někdy je také nazýváno jako „doba svobody“. Pro toto období je typické soupeření o moc mezi opozičními stranami — klobouků a čepců.³³ V takovéto politické situaci bylo pro cizince patrně dosti obtížné se vyznat a úspěšně vyjednávat. Ve třicátých letech si musel s podobnou situací poradit vyslanec Ferdinand Leopold z Herbersteinu, který zde strávil tři roky.³⁴

Na severu sice byl neustále nějaký zástupce Habsburků, ale můžeme pozorovat, že v první půli 18. věku došlo k útlumu vzájemných vztahů. Až do počátku padesátých let byl totiž přítomný pouze Christoph Theodor (von) Antivari jako legační sekretář nebo rezident.³⁵ Tento dlouholetý habsburský služebník strávil ve Skandinávii více jak čtyři desítky let, a tak byl jistě pokládán za odborníka na švédské politické dění.³⁶ Situaci tvořily ještě více nepřehlednou časté obraty švédského zahraničního směřování mezi Francií a Ruskem, zapříčiněné jejich subsidiemi.³⁷

Analogii můžeme vidět i v recipročním zastoupení, tedy v pobytu švédských diplomatů na císařském dvoře. Od počátku dvacátých let do poloviny století byli švédští diplomaté posíláni na vídeňský dvůr spíše sporadicky. Mezi výměnou jednotlivých vyslanců nebo zplnomocněných ministrů ve Vídni většinou po dobu dvou let chybí jakékoli zastoupení. Od roku 1745 již Švédové diplomatické zastoupení nepřerušili.³⁸ Kromě rakouské monarchie udržovali skandinávští vládci stálý diplomatický kontakt i s mnoha dalšími evropskými zeměmi, kromě sousedů (jako je Dánsko, Rusko nebo Polsko s Pruskem) přijížděli do Skandinávie i vyslanci z Anglie, Francie nebo ze Španělska.³⁹

32 Šárka STELLNEROVÁ — František STELLNER, *Švédsko na přelomu 18. a 19. století*, Historický obzor 4, 1993, č. 2, s. 26–31.

33 Thomas Kingston DERRY, *A History of Scandinavia: Norway, Sweden, Denmark, Finland, and Iceland*, Minneapolis 1979, s. 165.

34 Otto Friedrich WINTER (ed.), *Repertorium der diplomatischen Vertreter aller Länder seit dem Westfälischen Frieden (1648)*, II. 1716–1763, Zürich 1950, s. 83. Instrukce pro Herbersteina je uložena v ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 32.

35 Ve vídeňském archivu je mnoho materiálů od tohoto císařského zástupce. Nepřeberné množství zpráv je uloženo ve více jak 15 kartonech. V kartonu 38 je i Antivariho kredenční list datovaný 11. 12. 1740, kdy byl znovu jmenován rezidentem. Tamtéž, kart. 34–48.

36 O. F. WINTER (ed.), *Repertorium II*, s. 83, 257. Christoph Theodor von Antivari (1690–1763) byl dlouhodobě v císařských diplomatických službách, ve Skandinávii působil mezi lety 1721–1763 a také zde zemřel. Za zásluhy byl povýšen do šlechtického stavu. M. BAKEŠ, *Diplomatem*, s. 62 (mise ve Švédsku), 82 (šlechtický stav), 107 (úmrtí). Tato osobnost v historiografii není moc známá, jeho snahy o zlepšení postavení katolíků ve skandinávském protestantském prostředí přibližuje Savo MARKOVIĆ, *Christoph Theodor von Antivari. Austrijski diplomat na švedskom dvoru*, Hrvatski glasnik 13, 2015, č. 119, s. 34–37.

37 T. K. DERRY, *A History of Scandinavia*, s. 177.

38 O. F. WINTER (ed.), *Repertorium II*, s. 372; TÝŽ (ed.), *Repertorium III*, s. 406–407.

39 Tamtéž, s. 54–56 (Dánsko), 136 (Francie), 174–175 (Velká Británie), 314 (Polsko), 339–340 (Prusko), 364–366 (Rusko), 441–442 (Španělsko).

Jméno	Období	Titul
Burghard Philipp von Fridag	listopad 1720 — prosinec 1728	vyslanec
Christoph Theodor Antivari	prosinec 1728 — červen 1734	legační sekretář
Ferdinand Leopold von Herberstein	červen 1734 — srpen 1737	vyslanec
Christoph Theodor (von) Antivari	srpen 1737 — říjen 1750	rezident
Siegmund Rudolf von Goëß	srpen 1750 — říjen 1761	vyslanec
Christoph Theodor von Antivari	říjen 1761 — srpen 1763	rezident
Theodor von Cristiani auf Rall und Hernau	říjen 1762 — prosinec 1764	chargé d'affaires
Karl Ludwig Barbiano a Belgiojoso	srpen 1764 — únor 1770	zplnomocněný ministr
Benedikt Caché	březen 1770 — červenec 1771	chargé d'affaires
Anton von Widmann	červenec 1771 — červenec 1774	zplnomocněný ministr
Josef Preindl	červenec 1774 — červen 1775	legační sekretář
Josef Klement Kounic-Rittberg	červenec 1775 — červen 1777	zplnomocněný ministr
Josef Preindl	červen 1777 — říjen 1778	legační sekretář

TAB. 1. Císařské zastoupení ve Švédsku 1720–1778.⁴⁰

Roku 1750 došlo k výrazné změně v císařském zastoupení na Skandinávském poloostrově. Vyslanec Siegmund Rudolf von Goëß sem byl poslán na dobu jedenácti let. Během této dekády byli jmenováni hned dva mimořádní vyslanci a v pořadí druhý Nikolaus Esterházy von Galántha se mohl dokonce pyšnit titulem ambasadora. Díky tomu můžeme říci, že poprvé v historii rakousko-švédských diplomatických vztahů zastupoval císaře diplomat s nejvyšším rankem. Od šedesátých let pak na sever jezdili především zástupci s titulem zplnomocněného ministra nebo chargé d'affaires a v krátkém střídacím mezidobí zde bylo možné natrefit i na legačního sekretáře, což opět značí ochlazení vzájemných vztahů.⁴¹

Roku 1771 nastoupil na švédský trůn, po smrti svého otce, Gustav III.⁴² Nový panovník však nebyl spokojen s tím, že se musí o moc dělit se stavy, a tak rok po svém nástupu na trůn zosnoval se svými přívrženci nekrvavý státní převrat a obnovil absolutismus; zároveň byla zavedena nová ústava.⁴³ Císařský vyslanec Josef Klement z Kounic tedy dorazil na stockholmský dvůr tři roky poté, co moc do svých rukou pevně uchopil tento vládce.

⁴⁰ Tabulka byla sestavena na základě přehledových prací O. F. Wintera. TÝŽ (ed.), *Repertorium II*, s. 83, 257; TÝŽ (ed.), *Repertorium III*, s. 91–92.

⁴¹ TÝŽ (ed.), *Repertorium II*, s. 83; TÝŽ (ed.), *Repertorium III*, s. 91–92; Petr PAVELEC — Martin GAŽI — Milena HAJNÁ (edd.), *Ve znamení Merkura. Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*, České Budějovice 2020, s. 433.

⁴² J. ŠTĚPÁN, *Švédsko*, s. 73. Vídeňský archiv také uchovává ceremoniální pravidla datovaná 29. 5. 1772 vztahující se ke královské korunovaci. ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 62.

⁴³ Charlotta WOLFF, *Noble Conceptions of Politics in Eighteenth-Century Sweden (ca 1740–1790)*, Helsinki 2008, s. 102.

DIPLOMATICKÁ MISE JOSEFA KLEMENTA VE ŠVÉDSKU (1775–1777)

Hrabě byl na jaře roku 1775 vybrán jako vhodný adept na diplomatickou misi. Nejmladší ze synů dlouholetého vyslance a státního kancléře Václava Antonína tuto pozici neodmítl, a tak mu byla 18. dubna vydána jmenovací listina i instrukce. Latinský psaný dokument Kounice označoval jako mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra, jenž tyto funkce mohl užívat na dvoře švédského krále Gustava III.⁴⁴ Instrukce obdržel hned dvě, jak od panovnice Marie Terezie, tak od císaře Josefa II., a obě se vzájemně doplňovaly. Tyto dokumenty, které měly vyslanci osvětlovat jeho působení v zahraničí a kterými se měl řídit, jsou značně obsáhlé na informace a další přílohy. Instrukce od panovnice informuje vyslance o severské politické situaci. Je v ní zmíněno, že habsbursko-švédské vztahy jsou přátelské, a je tedy záhodno je udržovat, stejně tak jako nedávno vzniklé sympatie k Francii. Další rozsáhlá část pojednává o Švédském království a jeho realitách. Tato detailní instrukce je psána na 47 foliích a druhá, méně obsírná a vydaná císařem Josefem II., je zanesena jen na 10 foliích. Ta kromě politiky řeší především ceremoniální otázku, která byla v prvně jmenované instrukci upozaděna. Zajímavostí zůstává, že v ní není zmíněna audience; dovoluje tedy pouze neformální slyšení nebo návštěvu.⁴⁵

Nezdá se pravděpodobné, že by nově jmenovaný vyslanec vyrazil na sever krátce poté, co obdržel nutné listiny. Bohužel nejsou známé zprávy o jeho přepravě do Stockholmu. Zlomky informací nám však prozrazují, že 20. května byl v Berlíně — o jeho zastavení zde psaly švédské noviny.⁴⁶ Toto místo však v minulosti nebylo typickou zastávkou diplomatů cestujících do Skandinávie, z Drážďan totiž povětšinou zamířili rovnou na Hamburg a dále přes Jutský poloostrov.⁴⁷ Jaký byl účel Kounicovy návštěvy sídelního města Hohenzollernů, se tak můžeme pouze dohadovat.

Některé prameny hovoří o tom, že diplomat mohl putovat, alespoň po určité část své cesty, ve společnosti Johanna Ludwiga hraběte Cobenzla.⁴⁸ Ten ve stejný čas mířil na sever, aby se ujal své vyslanecké funkce v Dánsku, a měl audienci v Kodani o 21 dní dříve, než Kounic absolvoval ve Stockholmu první přijetí (5. července 1775).⁴⁹ Časový rozdíl by tedy odpovídal vzdálenosti, kterou moravský hrabě ještě musel urazit.⁵⁰

44 MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1906, kart. 21, jmenovací listina Josefa z Kounic-Rittbergu vyslancem u dvora švédského krále Gustava III. z 18. 4. 1775; ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 64, Instrukce pro J. K., 18. 4. 1775.

45 Tamtéž.

46 *Stockholms Post Tidningar*, Af d. I. Junii, år 1775. N: 0 43. Dostupné na: <https://tidningar.kb.se/2979645/1775-06-01/edition/145134/part/1/page/1/?q=kaunitz%201775> [náhled 16. 5. 2021].

47 M. BAKEŠ, *Diplomatem*, s. 131–169.

48 Johann Ludwig Joseph hrabě von Cobenzl (1753–1809) byl císařský diplomat a mezi lety 1775–1777 působil v Kodani jako vyslanec. Následně byl poslán do Petrohradu, kde střídal právě Josefa Klementa. Ke konci devadesátých let vyjednával mír s Francií nebo spolupráci s Ruskem. Do roku 1805 byl ministrem zahraničí. Více v C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich II*, Wien 1857, s. 390–391.

49 O. F. WINTER (ed.), *Repertorium III*, s. 66 (Cobenzlova audience), 92 (Kounicovo přijetí).

50 O rok později překonal Josef Klement vzdálenost mezi oběma rezidenčními městy za 15 dní. Srov. tabulka 2.

Na švédském královském dvoře Josef Klement působil jako diplomat po dobu dvou let (1775–1777) a v létě 1776 se vypravil na dvě cesty, aby lépe poznal zemi, ve které působil. Na jaře roku 1777 obdržel zprávu, že se jeho mise chýlí ke konci. Neměl se však navrátit zpět do vlasti, protože byl vybrán jako vyslanec na carský dvůr Kateřiny II. Jeho jmenovací listina je datována 26. dubna 1777 ve Vídni.⁵¹ Když bylo jasné, že hrabě změní místo působení, byl o dva dny později (28. dubna 1777) vydán i rekredenční list, který hraběte opravňoval k ukončení mise ve Stockholmu. O měsíc později (27. května) již Josef Klement o změnách věděl, protože k tomuto datu měl připravenou zprávu do Vídně, ve které mimo jiné děkoval za diplomatický post v Rusku a také oznamoval, že závěrečnou relaci pošle až z Petrohradu, protože ji nestihl napsat.⁵²

Již 2. června absolvoval vyslanec závěrečnou audienci⁵³ u členů královské rodiny, pobývajících tou dobou v rezidenčním městě. Při rozloučení s panovníkem obdržel obvyklé dary⁵⁴ a pravděpodobně i švédský cestovní pas,⁵⁵ jenž je datovaný ke stejnému dni a obsahuje podpis krále Gustava III.⁵⁶ Informace o audienci zaslal hrabě v poslední relaci ze Stockholmu 3. června, v níž uvádí, že plánuje odjet do Petrohradu následujícího dne.⁵⁷ Cesta měla podle předpokladů za dobrého počasí a příznivého větru trvat 5–6 dní. Přesné datum vyslancova příjezdu do Petrohradu není známo, ale 15. června absolvoval první audienci u carevny.⁵⁸

Josef Klement ukončil svou misi ve Švédském království po dvouletém působení na začátku léta 1777. Ve stejné roční době opustil stockholmskou ambasádu i Kounicův předchůdce — Anton von Widman. Letní provoz vyslanectví tedy jistě hravě zastal Joseph Preindl, který byl legačním sekretářem během mise Josefa Klementa a na severu působil i nějakou dobu před jeho příjezdem.⁵⁹

CESTY JOSEFA KLEMENTA PO JIŽNÍM ŠVÉDSKU A VÝCHODNÍM POBŘEŽÍ DÁNSKA V LÉTĚ 1776

Po určité době, kterou císařský vyslanec strávil na stockholmském dvoře, zatoužil lépe poznat Švédské království a jeho státní zřízení. Věřil, že dané znalosti by mu mohly ulehčit službu, kterou na severu Evropy vykonával. Proto požádal Marii Terezii

51 Jmenovací listina z 26. dubna 1777 je uložena v MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1925, kart. 21.

52 ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 65, relace J. K. z 27. 5. 1777.

53 O. F. WINTER (ed.), *Repertorium III*, s. 92.

54 Bohužel Josef Klement nespécifikoval, co mělo být oním obvyklým darem, ale diplomaté ve Švédském království většinou dostávali drahý obraz. J. KUBEŠ a kol., *V zastoupení císaře*, s. 161.

55 Problematiku cestovních pasů přibližuje Zdeněk HOJDA, *Pasy 16.–18. století jako pragmatické písemnosti*, in: Zdeněk Hojda — Hana Pátková (edd.), *Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním*, Praha 2008, s. 155–186.

56 MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1905, kart. 232, fol. 183, písemnosti J. K. z období 1775–1777.

57 ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 65, relace J. K. z 3. 6. 1777.

58 O. F. WINTER (ed.), *Repertorium III*, s. 88.

59 Tamtéž, s. 92.

OBR. 1. Druhá Kounicova cesta mířící na sever od Stockholmu.⁶⁰

o povolení, aby se mohl vydat na poznávací cestu po jihošvédských provinciích v době královny nepřítomnosti na stockholmském dvoře.⁶¹ Již v červnových zprávách adresovaných do Vídně upozorňoval na to, že panovník brzy opustí rezidenční město. V posledním psaní před cestou také uváděl, že Gustav III. nechce být na venkovském panství rušen, a tak nebude přijímat vyslance.⁶² V létě tedy nebyla přítomnost

⁶⁰ Kounicova trasa je zanesena na mapu z roku 1799. Barevná verze je dostupná v elektronické verzi časopisu *Historie — Otázky — Problémy* na: <http://hop.ff.cuni.cz>. Mapa samotná je dostupná na: <https://digitaltmuseum.se/011024626764/karta> [náhled 16. 5. 2021]. Za zprostředkování mapy děkuji prof. Leoši Müllerovi ze Stockholmu.

⁶¹ Kounicův zájem o podrobnější poznání Švédska dokládá koncept uložený ve vídeňském archivu. „Der kayserinn-königinn Maytt. haben auf einen erstatteten vortrag zu bewilligen geruhet, daß Eüer E[xcellenz] dero hierwegen gemachten ansuchen gemäß, bey dermaliger abwesenheit des königs eine reise in die schwedische provinzen vornehmen mögen, um hierdurch sich nützliche känntniße in absicht auf die schwedische staatsverfassung zu erwerben.“ ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 65, koncept z 20. 4. 1776.

⁶² Předchozí rok prý vladař nepřijal ve svém letním sídle ruského vyslance, který přišel s akutní záležitostí a byl překvapen královou odmítavou reakcí. Na základě této zkušenosti panovník svolal konferenci, na které diplomatům sdělil, že „der geringe raum auf dem lustschloße Ekholmsund, wohin sich [...] nächsten zu begeben gedächten, höchst Ihnen nicht gestattete uns bey gelegenheit ausserordentlich zu erhaltender aufträgen dahin kommen zu laßen“. Tamtéž, zprávy z 18. a 25. 6., následně z 2. 7. 1776.

Josefa Klementa na ambasádě naprosto nutná, a protože na teplé měsíce opustila Stockholm i většina ostatních šlechticů, mohl konečně vyrazit za poznáním.

Císařský vyslanec podnikl hned dvě cesty, první — delší — mířila na západ a jih od Stockholmu a druhá naopak na sever. Z jeho putování jižní Skandinávií se zachoval cestovní deník, avšak z druhé, kratší cesty se dochovaly pouze zlomky informací. K dispozici máme itinerář⁶³ a pár deníkových zápisků popisujících doly ve Falunu, Söderforsu a Dannemoře.⁶⁴

Z této cesty po sobě císařský vyslanec zanechal pouze zlomky informací, čtenář jeho deníku se nedozvídá žádné informace o navštívených místech (kromě zmíněných zápisů o dolech). Naštěstí některými městy ve druhé půli 18. věku projeli i další cestovatelé, kteří ve svých záznamech zanechali podrobnější zprávy, jež nám dokážou přiblížit to, co mohl při své cestě vidět i Josef Klement.⁶⁵

Časově zakotvit se tuto cestu podařilo jen pomocí jednoho účtu, podle kterého byl hrabě v Uppsale na konci září.⁶⁶ Nic nám však nenapoví o tom, jaký čas vyslanci cesta zabrala a jestli ji opravdu absolvoval tak, jak dokumentuje itinerář, který je jen ve formě vyjmenovaných míst, u kterých jsou občas připojené pouze kusé informace. U místa Dannemora je uvedeno „Oxenstierna a De Geer“,⁶⁷ ale nevíme, jestli setkání s místními šlechtici proběhlo dle plánu, či nikoli. Když ale přihlédneme k tomu, že jména švédských šlechticů se dostala až na Kounicův velmi stručný itinerář, tak vyslanci asi velmi záleželo na tom, aby se schůzka uskutečnila.

Z vyslancovy první a delší výpravy se zachoval cestovní deník, díky němuž se dá sestavit nejen itinerář, ale který přináší i mnoho dalších informací. Francouzsky psaný pramen je zachován na cca 100 foliích, ovšem nelze s jistotou tvrdit, že se zachoval ve svém celku. Deník má podobu jednotlivých listů a zápisy nejsou z každého dne (nejvíce patrné je to při pobytu v Kodani). Vysvětlení může být dvojí: chybějící poznámky se ztratily, nedochovaly, nebo hrabě ani žádné nenapsal. Občas jsou popisy staveb doplněny nákresem (zdymadlo v Trollhättanu, opevnění Landskrony...). Cestu Josef Klement podnikl uprostřed léta mezi 5. červencem a 21. srpnem 1776. Během této doby urazil přes 1500 kilometrů a jen v několika městech se zastavil na delší čas než jednu noc.⁶⁸

Hrabě si do deníku zaznamenával okolnosti týkající se samotné cesty, ale informace o jeho společnících bychom hledali těžko; jen občas se zmínil, s kým se v jakém městě setkal. Také nelze jednoznačně odpovědět na otázku, pomocí čeho se vyslanec

63 MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1905, kart. 232, fol. 259, písemnosti J. K. z období 1775–1777.

64 Tamtéž, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 87, deník z cesty J. K. z roku 1776.

65 Informace podávají angličtí cestovatelé W. COXE, *Travels IV*, s. 93–98 (Falun), 98–99 (Gävle), 102–106 (Dannemora), 174–283 (Uppsala), a J. MARSHALL, *Travels II*, s. 311–329 (Uppsala), 362–363 (Hedemora).

66 Město Uppsala bylo však patrně na účet dopsáno později, protože je psáno odlišným rukopisem. MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 2, deník z cesty J. K. z roku 1776.

67 Tamtéž, inv. č. 1905, kart. 232, fol. 259, písemnosti J. K. z období 1775–1777. Více informací o rodině De Geer v *Svensk biografisk lexikon X*, Stockholm 1931, s. 453.

68 Srov. tabulka 2.

po Skandinávii pohyboval. V oblasti, kterou hrabě prozkoumával, nebylo o poštovní spojení nouze,⁶⁹ takže mohl tuto instituci využívat po celou dobu. Několikrát se sám zmínil o využití pošty při cestování po západním pobřeží Švédska a dokládá ji i zachovaný účet;⁷⁰ nevíme ale, jestli tyto služby využíval stále. Někdy cestoval na koni, dále si v deníku stěžoval na komplikace s osou své dvojkolky nebo na uvízlý kočár mezi kameny.⁷¹ Vyslanec tedy dopravní prostředky kombinoval.

Hlavní motivací vyslance k uskutečnění cesty byla především touha poznat cizí kraje⁷² a lépe se seznámit se švédským státním zřízením, takže ani během putování nezapomínal na svou diplomatickou funkci. Když projížděl jižní Skandinávií, mohl se setkat a/nebo seznámit s významnými švédskými šlechtici. Získané informace i nově nabyté kontakty mohl po návratu využít ve prospěch svého dalšího vyjednávání. Pravděpodobně i proto k tomuto putování panovnice svolila. Kounicova cesta však mohla mít i charakter „turistické cesty“ (které se pomalu začaly rozmáhat od počátku 18. století),⁷³ což je patrné na některých navštívených místech (lázeňské městečko, prohlídka kostelů nebo místních zámků...).

Josef Klement opustil Stockholm v noci mezi 4. a 5. červencem. Cestou na západní pobřeží se příliš nerozepsal, na popis dvou týdnů mu (oproti ostatním cestovatelům)⁷⁴ stačila jedna stránka. Místa (a důvody) zastavení představuje tabulka 2. Na západě vyslanec zprvu navštívil město Göteborg, kde strávil deset dní a které se stalo prvním skutečně významným cílem jeho cesty.⁷⁵ Především to byl důležitý přístav, v němž

69 Viz mapu švédských poštovních tras z roku 1799. Dostupné na: <https://digitalmuseum.se/011024626764/karta> [náhled 16. 5. 2021].

70 Poštu zmiňuje v deníku při cestě z Göteborgu do Helsingborgu. MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 14 (účet), 20–21 (zmínka o poště), deník z cesty J. K. z roku 1776.

71 „[...] je suis parti [...] à cheval [...]“ Tamtéž, fol. 21 (uvízlý kočár), 46 (kontrola osy u dvojkolky), 101 (cestování koňmo).

72 Na počátku 18. století podnikl K. V. Nostic cestu z pouhé zvědavosti. Píší o tom Jiří KUBEŠ — Marie MAREŠOVÁ — Pavel PANOCH, *Rodová paměť a „sebe-představení“ v podání Kryštofa Václava z Nostic (1648–1712). Příspěvek k reprezentacním strategiím barokní slezské šlechty*, in: Helena Dáňová — Jan Klípa — Lenka Stolárová (edd.), *Slezsko — země Koruny české. Historie a kultura 1300–1740*, Praha 2008, s. 347–374.

73 O rozšiřujícím se fenoménu „turistických cest“ v průběhu 18. století píše: Milan HLAVÁČKA, *Cestování v českých zemích v raném novověku a v 18. a 19. století*, Cestování včera a dnes 4, 2007, č. 3, s. 33–41; Zdeněk HOJDA, *Cesty a cestovatelé v raném novověku*, Cestování včera a dnes 4, 2007, č. 3, s. 25–32.

74 Cestopis z poloviny 17. století sice není tak detailní jako práce W. Coxe, ale i tak popisuje daleko více než Josef Klement. Srov. H. REEVE, *A Journal*, I, s. 198 (Örebro), 206 (Västerås) a 207 (Enköping). Bohaté zápisy od W. COXE, *Travels IV*, s. 283 (Enköping), 283–284 (Västerås), 300–301 (Örebro) a 376 (Medevi). O městě Örebro psal i J. MARSHALL, *Travels II*, s. 309–310. O obraně města Västerås píše R. Montecuccoli: A. VELTZÉ (ed.), *Ausgewählte Schriften*, s. 89.

75 Město ležící na západním pobřeží má zajímavou historii. Nejstarší základy sahají až do r. 1200. V průběhu staletí bylo město několikrát zničeno a vypáleno Dány nebo Nory. Na počátku 17. století bylo rozhodnuto o nové výstavbě města v ústí řeky Göta (o kilometr blíže k pobřeží), zanedlouho bylo však opět zničeno. Obnovu Göteborgu inicioval známý

měla své obchody a skladiště švédská Východoindická společnost. Význam města zvyšovalo i to, že leželo na západním pobřeží poloostrova, jež omývaly vody Severního moře.⁷⁶ Švédské lodě tedy nemusely proplouvat úžinou mezi Dánskem a Švédskem a nebyly nuceny zbytečně platit clo.

Datum	Místa, která zmiňuje	Důvod návštěvy / významná památka
4. 7.	Stockholm ⁷⁷ — Västerås — Arboga	
7.–8. 7.	Örebro	
8.–9. 7.	Askersund	
9.–11. 7.	Medevi	lázeňské město
14.–17. 7.	Mariedahl — Lidköping	
17.–19. 7.	Vänersborg — Trollhättan — Vänersborg	Brinkebergskulle — zdymadlo, Trollhättan — kostely
19.–27. 7.	Göteborg	pevnost Älvsborg...
28. 7.	Göteborg — Varberg — Falkenberg	
29.–30. 7.	Halmstad — Laholm — Ängelholm	
30. 7. – 1. 8.	Helsingborg	opevnění
1. 8.	Helsingør	
4.–6. 8.	Kodaň	setkání s kolegy, zámek, zahrady
6. 8.	Kodaň — Helsingborg	
6.–7. 8.	Landskrona	opevnění Citadela
7.–8. 8.	Malmö? — Lund	Malmö — opevnění a loďstvo, Lund — akademie a katedrála
8.–10. 8.	Kristianstad	opevnění
12. 8.	Karlshamn — Karlskrona	námořnictvo
15. 8.	Växjö?	
16.–17. 8.	Vrigstad — Jönköping	
17.–18. 8.	Gränna — Mjölby — Linköping	
18.–19. 8.	Norrköping	
19.–20. 8.	Nyköping?	
20.–21. 8.	Södertälje	
21. 8.	Stockholm	

TAB. 2. Itinerář cesty Josefa Klementa z Kounic po jižním Švédsku a východním Dánsku v létě 1776.⁷⁸

švédský vládce a vojevůdce Gustav II. Adolf. Srov. Robert SCHEDIWIY, *Städtebilder. Reflexionen zum Wandel in Architektur und Urbanistik*, Wien 2005, s. 95–97.

⁷⁶ Irene SCOBIE, *Historical Dictionary of Sweden*, Lanham, Maryland — Toronto — Oxford 2006, s. 77–78.

⁷⁷ Názvy psané tučně jsou místa noclehu.

⁷⁸ Tabulka byla sestavena na základě dochovaného diplomata deníku uloženého v MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, deník z cesty J. K. z roku 1776. Nástin itineráře také tamtéž, inv. č. 1905, kart. 232, fol. 260, písemnosti J. K. z období 1775–1777.

OBR. 2. Cesta Josefa Klementa po jižním Švédsku a východním pobřeží Dánska.⁷⁹

Významu města ale první věty v Kounicově deníku moc neodpovídají: „Další den 19. [července] v 9 hodin dopoledne jsem odjel do Göteborgu, kam jsem přijel v 6 hodin večer. Ubytoval jsem se tu v jedné špinavé hospodě.“⁸⁰ Kounice však čekal v Göteborgu pestrý program, a tak často vyrážel do společnosti. Během pobytu se několikrát zmínil o tom, s kým stoloval. Mimo jiné byl hostěn příslušníky rodiny Alströmer⁸¹

⁷⁹ Kounicova trasa je zanesena na mapu z roku 1799. Barevná verze je dostupná v elektronické verzi časopisu *Historie – Otázky – Problémy* na: <http://hop.ff.cuni.cz>. Mapa samotná je dostupná na: <https://digitaltmuseum.se/011024626764/karta> [náhled 16. 5. 2021].

⁸⁰ Přesně si zapsal toto: „Le jour suivant 19 [juillet] à 9 h[eure]s d[u] m[atatin] je suis parti pour Gothenbourg où je suis arrivé à 6 h[eure]s d[u] s[oir], j’y suis descendu à une auberge d’une malpropreté.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 102, deník z cesty J. K. z roku 1776.

⁸¹ Rodina Alströmerova se zabývala obchodem v Göteborgu a okolí. Podnikání založil Johan Alströmer (1685–1761). Josef Klement v červenci 1776 pravděpodobně navštívil vdovu po tomto kupci — Hedvigu Elisabethu Paulinu. Pravidelně se zde scházel s jedním ze synů

nebo jej uvítal generál du Rietz.⁸² Hrabě si stihl prohlédnout město i opevnění, navštívil vojenskou přehlídku a místní ples. Byl proveden obchody Východoindické společnosti nebo pevností Älvsborg, o níž se podrobněji nerozepisuje.⁸³ Vyslanec se při popisu města zaměřil na opevnění, naopak angličtí cestovatelé (Coxe a Marshall) dokreslují tehdejší obrázek göteborgské zástavby a neopomínají ani historii, kterou bychom u Kounice hledali marně. Zato v deníku anglického vyslance B. White-locka, jenž navštívil město přibližně o století dříve, nalezneme popis jak zástavby, tak obrany města. Východoindická společnost pronikla na stránky všech tří zmiňovaných cestovatelů druhé poloviny 18. století.⁸⁴

Na trasu, již absolvoval z Göteborgu po mořském pobřeží na jih do Helsingborgu, asi Josef Klement patrně neměl mnoho dobrých vzpomínek, nadto deníku svěřoval spíše nepříjemné zážitky. Zpočátku žehral na kvalitu cest: „[...] přijel jsem ve čtyři hodiny odpoledne do Falkenbergu po projetí nejhorší písečné cesty, která na světě je.“ Dále ho sužovalo deštivé počasí a přišel i ke zranění. To zapříčinilo uvážené kolo jeho kočáru, které se snažil se svými společníky vyprostit. Když se kočár uvolnil, spadl na hraběte, kterého za sebou ještě několik kroků táhl. Naštěstí nešlo o nic vážného, jen dva škrábance na hlavě a dvě drobná zranění na noze.⁸⁵ Podrobnější itinerář viz tabulka 2.

Ráno na začátku nového měsíce přeplul úžinu a vylodil se na dánském území v Helsingøru. Zde se čtenář deníku dozvídá informace z každodennosti cestovatele. „Navštívili jsme poštu v Helsingøru a nechali jsme tu pasy, které nám donesli do hostince třikrát podepsané.“⁸⁶ Následně Kounic pokračuje v popisu místní pošty a udává, že koně musí dopravit na místo hodinu poté, co si je člověk objednal. Podle vyslančových zápisků se dánská pošta velmi podobala té švédské, její fungování ve svém deníku podrobně popisuje C. Paschke nebo W. Coxe, který cestovatelům doporučuje,

tohoto obchodníka. Mohlo jít o Clase Alströmera. Více informací o nich v *Svensk biografisk lexikon I*, Stockholm 1918, s. 556, 567.

82 Rodina du Rietz pocházela ze staré francouzské šlechty a do Švédska přišla v polovině 17. století. Josef Klement se setkal s generálem Andersem Rudolfem du Rietz. *Svensk biografisk lexikon XI*, Stockholm 1945, s. 586–592.

83 O svém programu píše následující. „Au retour de là, nous avons soupé chez Mad[a]^{m[e]} la veuve Alströmer, et puis nous avons assisté au bal qu'a donné le rég[i]m[en]t à la maison de ville.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 102–103 (Kounicův program), 66–67 (popis opevnění), deník z cesty J. K. z roku 1776.

84 H. REEVE, *A Journal*, I, s. 136–200; W. COXE, *Travels IV*, s. 324–328; J. MARSHALL, *Travels II*, s. 302–303; MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 103, deník z cesty J. K. z roku 1776.

85 V originále si to zapsal takto: „[...] j'arrivais à 4 h[eur]e ap[rès] m[idi] à Falkenberg après avoir traversé le plus mauvais chemin de sable qu'il y a dans le monde.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 20–21, deník z cesty J. K. z roku 1776.

86 „L'on est visité à la poste d'Elseneur et le passeport qu'on y laisse et qu'on rapporté à l'auberge est signé 3 fois.“ Cestou „on rafraîchit 2 fois pendant au 5 milles. Les par 2 milles se font près de la Mer, et le chemin est pierreux et très cahotant.“ Tamtéž, fol. 22, deník z cesty J. K. z roku 1776.

aby v předstihu poslali vesničana, jenž by na další zastávce obstaral koně.⁸⁷ S přechodem hranic můžeme vidět i nepatrnou změnu ve vedení zápisů cestovatele. Dosud podával jen strohé informace a vůbec nepopisoval navštívená města nebo okolní krajinu. Během cesty do rezidenčního města dánských králů projížděl Hørsholmem, kde se s čtenáři poprvé podělil o svůj názor na místní zámek a jeho nejbližší okolí.⁸⁸

Hlavním cílem Kounicovy cesty na dánském území byla bezpochyby Kodaň, kde sídlil král Kristián VII. Prokazatelně se zde vyslanec setkal se svým kolegou. Jak již víme, císařským zástupcem zde byl hrabě von Cobenzl⁸⁹ a funkci legačního sekretáře plnil Franz Leopold von Metzbourg.⁹⁰ Diplomáté se již znali z dřívější doby a využili tedy příležitosti se osobně potkat. Je pravděpodobné, že nevedli pouze zdvořilostní konverzaci, ale probírali i politické záležitosti. Přece jen pravidelná výměna informací se mezi ostatními habsburskými zástupci doporučovala, ba přímo nařizovala.⁹¹ V oficiálních zprávách, které zasílal hrabě Cobenzl do Vídně, však naprosto absentuje jakákoli zmínka o Kounicově návštěvě.⁹²

Zástavba Kodaně v gotickém stylu Kounice příliš neokouzila, ale chválil krásné aleje v zahradách Rosenborgu nebo čtvrt Amalienborg.⁹³ Celkovému popisu města se však mnoho nevěnoval, a tak můžeme dobová kodaňská zákoutí sledovat pouze na stranách dalších cestopisů.⁹⁴ Zde hrabě několik dní pobyl, ovšem jak daný čas strávil,

87 Z. HOJDA, *Dva jezuitské deníky*, s. 319; W. COXE, *Travels IV*, s. 348–350. Pošta ve Švédsku se od zbytku Evropy lišila. Pro zajištění služeb mohli být využíváni i koně sedláků, kteří bydleli nedaleko pošty. Magnus LINNARSSON, *Postal Service on a Lease Contract. The Privatization and Outsourcing of the Swedish Postal Service, 1662–1668*, *Scandinavian Journal of History* 37, 2012, č. 3, s. 296–316.

88 Popis Hørsholmu je následující: „Le château de Hirchholm à 2½ lieues de la ville est un des meilleurs du Roi le jardin est dans un Vallon et entouré d’une terrasse fort haute sur la quelle le trouvent une belle Allée.“ Architekturu zámku však vyslanec nepovažoval za nejzdařilejší. „L’Architecture de château est fort mauvaise. C’est un colifichet.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 22, deník z cesty J. K. z roku 1776.

89 Informace o tomto císařském vyslanci jsou již zmíněné výše. Poznámka 48.

90 Franz Leopold von Metzburg (1746–1789) byl legačním sekretářem v Drážďanech, Neapoli a v Kodani. Další údaje v C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich XVIII*, Wien 1868, s. 67.

91 O nutnosti pravidelné výměny informací píše M. BAKEŠ, *Diplomatem*, s. 113. Vzájemnou korespondenci z Kodaně pravděpodobně s Kounicem udržoval Metzbourg, jak naznačuje zmínka v jediném dochovaném dopise mezi těmito adresáty: „Vous aurez reçu ma dernière [lettre] quelques jours plus tard qu’à l’ordinaire [...]“. MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 77, kart. 30, fol. 51, korespondence Josefa Klementa s de Metzbourgem ze 3. 8. 1775 z Kodaně.

92 ÖStA Wien, HHStA, StA, Dänemark, kart. 57.

93 „L’après midi je fus au jardin de Rosersberg qu’est assez grand pour un jardin de ville. Il y a de fort belles Allees. [...] Le seul beau quartier de la ville est celui qu’on nomme Amalienhof.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 22, deník z cesty J. K. z roku 1776.

94 Hrabě Montecuccoli svou pozornost nezaměřoval na popis města, ale našli bychom zde zmínku o námořnictvu nebo místech, která navštívil. A. VELTZĚ (ed.), *Ausgewählte Schriften*, s. 84–86. Dále Kodaní projel M. Gottseer. M. BAKEŠ, *Cestopis*, s. 278–280. Zájem

to si nezaznamenal. Další zápis je datovaný až o tři dny později, tedy 4. srpna. Do deníku popsal místní námořnictvo a vybavení lodí. Krátce zmiňuje i jednu místnost na zámku v Kodani.⁹⁵ Je tedy možné, že se vyslanec setkal i s dánským králem.

„Kodaň jsem opustil 6. srpna 1776 v sedm hodin ráno a doprovodil mne hrabě Cobenzl, Metzbourg a Grassi. Vydali jsme se cestou k moři [k] ostrovu Strand na prohlídku venkovských panství hraběte Bernstorffa, pana Schimmlmanna a některých dalších, prošli jsme všechny části, na kterých jsem viděl mnoho zvěře, poustevnu a okouzující místa [...].“⁹⁶ Kounic se tedy vypravil na prohlídku ve společnosti svých kolegů. Ještě téhož dne se přeplavil přes úžinu a dorazil do Landskrony.⁹⁷ Kořeny města sahají až do roku 1413.⁹⁸ Nejvýznamnější stavbou je zde rozsáhlá obranná pevnost s vodními příkopy, zvaná Citadela, jejíž budování bylo zahájeno v polovině 16. století. Dodnes se jedná o unikátně zachovaný systém opevnění v severní Evropě.⁹⁹ Zde si Josef Klement poprvé do deníku zapisoval podrobnosti ohledně provedení konstrukce nebo použitého materiálu a jeho zápis věnující se Citadele zabral hned několik stran a je doplněn i o schematickou kresbu.¹⁰⁰ Diplomát neměl nouzi o průvodce, a tak si mohl stavbu, jež ho ohromila (nebyl výjimkou — i Coxe později nadchla),¹⁰¹ prohlédnout zblízka. O dalším průběhu cesty informuje tabulka 2.

Když hrabě projel oblast Skåne, popsal místní faunu, flóru a krajinu, kterou projížděl. Jako cestovatel si všiml kvality cest, jež v této jižní části komentoval následovně: „Cesty ve Skåne jsou obecně dobré, občas jsou přerušené na krátké vzdálenosti velmi písčitými částmi.“¹⁰² Samozřejmě si během cesty povšiml i místních stavení. „Jejich domy jsou ze suchých cihel a pokryté došky. Tato města ve Skåne jsou všechna

o město přetrvalo i do druhé poloviny 18. století. J. MARSHALL, *Travels II*, s. 219–222, nebo W. COXE, *Travels V*, s. 126–142.

⁹⁵ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 58–60, deník z cesty J. K. z roku 1776.

⁹⁶ „Je parti de Cop^{en}[hague] le 6 d’Aout 1776 à 7 h[eu]re[s] d[u] m[at]in et je fus acompagné du C[om]te Cobenzl, de Metzbourg et de Grassi nous prîmes le chemin de la Mer (l’île Strand:) pour voir les Campagnes du C[om]te Bernsdorf, de M[onsieu]r de Schimmlmann et plusieurs autres, nous traversons tout le [part?] dans le quel je vis beacoup de gibier l’hermitag et des endroits charmantes [...]“ Tamtéž, fol. 56, deník z cesty J. K. z roku 1776.

⁹⁷ Tamtéž, fol. 56–57.

⁹⁸ Landskronu krátce zmiňuje Yngvar NIELSEN, *Norwegen, Schweden und Dänemark*, Leipzig — Wien 1899, s. 78.

⁹⁹ Richard L. THORNTON, *Earthfast, the Dawn of a New World*, s. l. 2014, s. 24.

¹⁰⁰ „La plus grande partie de la forteresse est bâtie sur un terrain de terre glaise, on a cependant trouve quelqois endroits de pur sable. Il n’y a de muré que les bastions et les courtines, et les parties supérieurs des fausses d’eau, le qui est muré un l’est point communément en briques mais en grosses pierres de forme fort irréguliers qu’on prend dans les montagnes.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 50–51, deník z cesty J. K. z roku 1776.

¹⁰¹ W. COXE, *Travels IV*, s. 357–359.

¹⁰² Francouzsky si zapsal: „Les chemins de la Scanie sont généralement bons, ils sont quelquefois entre couper de parties très sablonnenses mais a de fort courtes distances.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 44, deník z cesty J. K. z roku 1776.

částečně cihlová, částečně dřevěná a pokrytá taškami [...].¹⁰³ William Coxe ve svých zápisech z cesty mnohokrát zmiňoval barevná (červeně natřená) dřevěná venkovská obydlí, zde ovšem nepotvrzoval očekávanou barevnost zdí. Naopak, shoduje se s Kounicem: „domy jsou všechny cihlové a většinou bíle štukované“.¹⁰⁴

Diplomatova další cesta kopírovala pobřeží až do Karlskrony, kam dorazil v pondělí 12. srpna.¹⁰⁵ Toto město založil v roce 1680 král Karel XI. (1655–1697). Během prvního století své existence se Karlskrona stala významným městem, využívaným jako nezamrzající přístav švédským námořnictvem.¹⁰⁶ Proto nikoho nepřekvapí, že vyslanec věnoval námořnictvu, fungování švédské armády a stavěnému doku mnoho stran.¹⁰⁷ „Práce na novém doku je bezpochyby nejzajímavější věcí v Karlskroně [...].“¹⁰⁸ O tomto rozsáhlém zápise bychom mohli tvrdit, že se informacemi téměř vyrovná i pečlivému Coxovi.¹⁰⁹ Důkazem, že vyslanec toto město upoutalo, jsou i informace obsažené v oficiální Kounicově relaci, již napsal po svém návratu.¹¹⁰

Podrobné zápisy doprovázely moravského hraběte vždy jen v blízkosti pobřeží. O dalším putování nám podal pouze útržkovité informace. V Karlskroně tedy vyslanec zanechal mořský břeh za svými zády a vydal se do vnitrozemí (srov. s tabulkou 2). Stejně jako u oblasti Skåne, i zde Kounic po projetí provincie Smålandu reflektuje, jak na něj působila. Společně s W. Coxem a M. Gottseerem se shodli, že krajina je hustě zalesněná, ale s malým počtem obyvatel.¹¹¹

Mezi posledními Kounicovými zápisy nalezneme i celkové zhodnocení absolvované cesty. „Všechny země, které jsem projel, jsou dobře obdělávané a opravdu velmi příjemně upravené. Cesty jsou vynikající a nacházejí se zde dobří [...] v hostincích“.¹¹² Josef Klement tedy své putování shrnul jako příjemné a některé

103 Kounicův popis jihošvédských domů: „Leurs maisons sont de briques sechées, et couvertes de paille. Celles des villes de la Scanie sont toutes partie brique partie bois, et couvertes de tuile [...]“ Tamtéž, fol. 44–45, deník z cesty J. K. z roku 1776.

104 W. COXE, *Travels IV*, s. 347.

105 MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 30, deník z cesty J. K. z roku 1776.

106 Podrobnější informace v Y. NIELSEN, *Norwegen*, s. 79–80 (založení); I. SCOBIE, *Historical Dictionary*, s. 105 (přístav námořnictva).

107 Vyslanec popisuje i připravenost lodí během revoluce, jež se odehrála v létě 1772, kdy švédský král Gustav III. uskutečnil státní převrat a nastolil absolutismus. Š. STELLNEROVÁ — F. STELLNER, *Švédsko*, s. 26. Kounicova zmínka o revoluci: „Au temps de la révolution il y avait tout un plus 4 vaisseaux prêts à servir sur le champ en cas de besoin et aucune frégate.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 31, deník z cesty J. K. z roku 1776.

108 Přesně si zapsal následující: „L'ouvrage de la nouvelle dok est sans doute la plus la chose la plus interessante de Carlsron [...]“ Tamtéž, fol. 33.

109 Ovšem ani Angličan nezapomněl uvést informace o městě a švédském námořnictvu. Srov. W. COXE, *Travels IV*, s. 338–346.

110 ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 65, relace J. K. z 23. 8. 1776.

111 Kounicův názor k porovnání v MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 83, deník z cesty J. K. z roku 1776. Hodnocení anglického cestovatele: W. COXE, *Travels IV*, s. 330. Popis oblasti od legačního kaplana je dostupný v M. BAKEŠ, *Cestopis*, s. 284.

112 Kounicovo zhodnocení cesty: „Tout les pays que, j'ai traversé est très bien cultivé et présente des vrai fort agréable. Les chemins sont excellent, et l'on trouve de bons [...]“

nedostatky v podobě písčitých, hrbolatých nebo kamenitých cest asi byly spíše výjimečné. Putování po švédském venkově bylo pro diplomata jistě přínosné. Poznal více zemi, ve které dlouhodobě působil, ale i místní lid. Cesta mu zajisté rozšířila obzory, protože znalosti o skandinávských zemích nebyly v té době ještě ve střední Evropě příliš rozšířené. Kavalířské cesty na sever Evropy se až na výjimky nekonaly¹¹³ a „turistické cesty“ si v této době teprve hledaly své pevné místo ve šlechtické společnosti.¹¹⁴

* * *

Josef Klement z Kounic navázal na rodinnou tradici a několik let po návratu z kavalířské cesty z Itálie se vydal do Švédska jako císařský vyslanec. Protože chtěl lépe poznat zemi, ve které působil, vymohl si od panovnice povolení a v létě 1776 se vydal na měsíc a půl dlouhou cestu po jižním Švédsku. Během putování nezapomněl navštívit Kodaň, kde se setkal s kolegou — též císařským vyslancem —, který zde působil ve stejném časovém rozmezí.

Podle Ivo Cermana vyraželi během osvícenství šlechtici na cesty ze tří důvodů¹¹⁵ a vyslancova výprava spadá hned do dvou kategorií. Spojuje jak cestu za poznáním, tak cestu ve službách státu. Kounicova touha po poznání neznámého prostředí pramenila ze zvědavosti a touhy dozvědět se něco nového, různorodé postřehy a informace chtěl ale i prakticky využít při výkonu své služby.¹¹⁶

Jaké důvody měl hrabě k tvorbě cestovního deníku, nevíme, můžeme pouze spekulovat. Není ale pravděpodobné, že by měl v úmyslu své zápisky z cesty vydat tiskem jako některý další cestovatelé. Ani nepřepokládáme, že je sepisoval pro reprezentativní účely, jak je to doložené například u rodu Valdštejnů nebo české větve Šternberků, kteří si své deníky nechali svázat a zařadit do rodinné knihovny.¹¹⁷ Dále zůstává

aux Auberges.“ MZA Brno, RA Kouniců, inv. č. 1907, kart. 232, fol. 100, deník z cesty J. K. z roku 1776.

113 J. KUBEŠ, *Náročná dospívání urozených*, s. 116.

114 Utvářející se fenomén „turistických cest“ popisuje Z. HOJDA, *Cesty a cestovatelé*, s. 25–32, nebo M. HLAVAČKA, *Cestování v českých zemích*, s. 33–41.

115 Jedná se o: „1) Objevné cesty, jež přispívaly k rozšíření znalostí lidstva; 2) Individuální cesty za poznáním podniknuté pro osobní vzdělání; 3) Cesty podniknuté ve službách státu.“ Tyto kategorie uvedl ve své studii Ivo CERMÁN, *Cesty za osvícenstvím. Úloha cestování v osvícenské antropologii*, in: J. KUBEŠ (ed.), *Šlechta na cestách*, s. 221–233, typologie cest je uvedena na s. 224.

116 V první zprávě po návratu píše, že projel jižní provincie Švédska a shromažďoval různé postřehy a informace, jež jistě výhodně použije. Také si prý pečlivě zaznamenával znalosti o tomto státu. Což nám dokládají detailní popisy v jeho deníku. ÖStA Wien, HHStA, StA, Schweden, kart. 65, zpráva J. K. z 23. 8. 1776.

117 J. KUBEŠ, *Diplomatické cesty, kariéra a cestovní deníky v době okolo roku 1700 na příkladech cest Kryštofa Václava z Nostic a Leopolda Antonína Šlika*, in: Eva FRIMMOVÁ — Elisabeth KLECKER (edd.), *Itineraria Posoniensia. Zborník z medzinárodnej konferencie Cestopisy v Novoveku, ktorá sa konala v dňoch 3.–5. novembra 2003 v Bratislave, Bratislava 2005*, s. 134–142.

otázkou, co vedlo vyslance k tomu, aby si z jedné cesty vedl poměrně podrobné zápisky, zatímco z druhé si zapsal pouze několik informací. Je možné, že z jeho výpravy na sever od Stockholmu se deník nezachoval, ale protože je několik zápisů z druhé cesty vloženo mezi stránky věnující se jeho delší cestě, tak existenci dvou deníků nepředpokládáme.

V deníku je v průběhu cesty znatelný odlišný přístup autora k zaznamenávaným informacím. První dva týdny cesty jsou popsány velmi stroze, Kounicovy záznamy nabírají na objemu se zvětšující se vzdáleností od Stockholmu — detailnější zprávy z jeho putování se tedy dozvídáme až později. Další zlom je patrný po návštěvě dánského území. Hrabě detailně popisuje pevnosti nebo se vyjadřuje k okolní krajině či domům a dvě jihošvédské oblasti dokonce celkově zhodnocuje. Mezi těmito zápisy se objevují zmínky o státní struktuře, armádě nebo výběru daní, což dokládá Kounicův zájem o poznání strategicky významných jihošvédských provincií. Hrabě nebyl jediný z habsburské monarchie, kdo v průběhu 18. století projížděl Švédskem, přitom si všímal a zapisoval informace o státní správě, hospodářské situaci a mnohém dalším.¹¹⁸ Množství popsaných stran dokazuje, že během cesty nezahálel, ale svědomitě shromažďoval různorodé postřehy a informace. V některých místech dokonce vyslancův text připomíná apodemické příručky. Deník Josefa Klementa se však jistě v 18. století za takovýto spis nepovažoval. Apodemiky radily putujícím již od třetí třetiny 16. století a nároky na písíci cestovatele se stupňovaly.¹¹⁹

Kounicův deník bychom také mohli interpretovat za pomoci konceptu tzv. mentálních map.¹²⁰ Každý jedinec si vytváří svůj vlastní obraz prostředí, ve kterém se pohybuje. Toto vnímání okolí však značnou měrou ovlivňuje i kulturní paměť, díky které jsme schopni chápat neznámý svět. Mentální mapy se tedy tvoří na základě subjektivního vnímání a objektivních znalostí.¹²¹ Pro moravského hraběte nebyla Skandinávie známým prostředím. Jako představitel středoevropské šlechty vnímal jako hlavní orientační body především významná města — Göteborg, Kodaň, Landskronu nebo Karlskronu. Mezi další pozoruhodná místa řadí šlechtická sídla a jejich zahrady. Jako šlechtic a (především) diplomat doby osvícenství se zajímal o vojenské stavby (Landskrona, Karlskrona...) nebo hospodářské vymoženosti, jako byly doly (Falun, Söderfors a Dannemora), zdymadlo (Brinkebergskulle) a další, spíše pragmatické

118 Roku 1700 tyto informace přináší legační kaplan C. Paschke, více v: Z. HOJDA, *Dva jezuit-
ské deníky*, s. 316–321. Naopak v poslední dekádě 18. věku přes Švédsko cestoval hrabě
Šternberk. Pavel BĚLINA, *Cesta hraběte Šternberka na Rus*, *Dějiny a současnost* 13, 1991, č. 1,
s. 23–27.

119 Lucie STORCHOVÁ, *Ars apodemica. Umění uchopit a popsat „cizí“ kraje*, *Dějiny a současnost*
25, 2003, č. 4, s. 10–12.

120 Koncept *mental mapping* využívají například závěrečné práce: B. RADIMĚŘSKÁ, „*Východ-
ní Evropa*“; Jiří PAVLÁSEK, *Mentální mapy a regionální identita*, bakalářská práce, Katedra
sociologie a andragogiky FF UPOL, Olomouc 2013.

121 Více informací o mentálních mapách: Kevin Andrew LYNCH, *The Image of the City*, Cam-
bridge — Massachusetts — London 1960, nebo Ladislav CABADA — Petr JUREK a kol.,
Mentální mapy, teritorialita a identita v evropském prostředí, Plzeň 2010.

záležitosti. Krajina se v Kounicově deníku často neobjevuje, výjimku tvoří jen jihošvédské provincie. Těžko bychom hledali popisy navštívených měst. Při vizualizaci daných míst v mapě severní Evropy zjistíme, že převážná většina leží na mořském pobřeží a jihu Skandinávského poloostrova.

Kounicův zájem o fortifikační objekty se odráží ve dvou rovinách. Součástí základního vzdělání mladých šlechticů bylo i tzv. vojenské inženýrství, které se zaměřovalo na všeobecnou znalost obranných staveb,¹²² takže toto téma hraběti jistě nebylo cizí. Dále měl jako diplomat zájem o detailní prozkoumání pohraničních pevností a ta v Landskroně patřila mezi nejdůležitější. Úzký Öresundský průliv se stával ideálním místem pro nečekané přepadení od případného dánského nepřítele, nebo mohl být samozřejmě využit i švédskými útočníky. Vládcí habsburské monarchie mohli požadovat informace o nedobytnosti pevnosti a jejím vybavení, vždyť vyslanci v zahraničí mohli být využíváni i jako tajní špioni.¹²³

Na zápisy o architektuře bychom v deníku narazili jen sporadicky. Nejvíce takových záznamů zanesl v Dánsku, kdy popisoval okolí zámku v Hørsholmu nebo venkovská sídla u Kodaně. Poutavě reflektoval krajinu v oblastech Smålandu a Skåne. Kounicovy zápisy odpovídají době svého vzniku — osvícenství. Nesmíme zapomenout na hlavní důvody, které hraběte vedly k výpravě — chtěl si doplnit potřebné znalosti o státním zřízení. Do tohoto okruhu spadají popisy výběru daní a dalších pragmatických záležitostí jako námořnictva, obranné architektury a dolů. Diplomat zaměřoval svoji pozornost i na obchodní podmínky, s nimi úzce souvisela námořní doprava využívaná Východoindickou společností sídlící v Göteborgu.

cestovní deník Josefa Klementa přibližuje cestu císařského vyslance po části jižní Skandinávie. Toto putování je minimálně v jedné věci neobvyklé. Během výkonu své služby totiž zůstávali diplomaté většinou na ambasádě a zdržovali se v blízkosti královského dvora. V létě však nechtěl být tehdejší švédský král nikým vyrušován, a tak si císařský vyslanec vyžádal povolení od své panovnice a vypravil se za bližším poznáním země. Další výzkum pramenů vztahujících se ke Kounicově diplomatické misi (uložených ve Vídni a ve Stockholmu) jistě mnohé prozradí a mohl by vnést více světla do této dosud jen málo zpracované problematiky.

RÉSUMÉ:

Josef Klement of Kounice was sent in 1775 to the Kingdom of Sweden to serve as a diplomat for two years. However, this was not his only foreign mission, as he subsequently visited Russia and Spain in the service of his patrons. During the time that he spent in northern Europe, he set out in the summer of 1776 on a journey that was intended to better familiarise him with the Scandinavian environment and the system of government. However, he needed the queen's permission for such a lengthy absence from the embassy. This was not a problem on her part, as the Swedish king did not wish to receive foreign diplomats in the summer. Over a period of approximately six weeks, the envoy travelled through the southern part of the Kingdom of Sweden (the route took

122 J. KUBEŠ, *Náročné dospívání urozených*, s. 235–236.

123 W. J. ROOSEN, *The Age*, s. 163.

him through, for example, Gothenburg, Landskrona and Karlskrona) and he also briefly entered Danish territory, where he mainly visited Copenhagen (where he met his diplomatic colleagues from the Habsburg monarchy). During his travels, he kept a French-language travelogue, which is housed in the Kounice family archives at the Moravian Provincial Archive in Brno. However, the Moravian count was not the only one who travelled through the area and whose notes have survived. His journey can thus be compared with other such journeys undertaken during the 17th and 18th centuries.

Bc. Veronika Hřebíková je studentkou magisterského oboru Kulturní dějiny na Ústavu historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice. Věnuje se dějinám šlechty a cestování v raném novověku (veronika.hrebikova@student.upce.cz).

